

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาระบบความสัมพันธ์ (Descriptive correlation study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกและหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกในเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกตำบลบ้านจำ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกไว้ที่บ้านไม่เกิน 200 ตัวทุกคน และขึ้นทะเบียนเป็นผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ปี พ.ศ.2549 ไว้ที่สถานีอนามัยตำบลบ้านจำ นับ 1 คนต่อ 1 หลังคาเรือนและต้องกำลังเลี้ยงสัตว์ปีกอยู่จริงในช่วงเวลาที่มีการจัดเก็บข้อมูล ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 139 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแนวคำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกและส่วนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก โดยผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.82 หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว ได้นำเครื่องมือไปทดสอบหาความเชื่อมั่นกับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกตำบลสระแจง อำเภอบางระจัน จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะการเลี้ยงสัตว์ปีกใกล้เคียงกับเกษตรกรตำบลบ้านจำ โดยในส่วนของความเชื่อด้านสุขภาพคำนวณโดยใช้สูตรของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 และส่วนของพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก คำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.71 และได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน มิถุนายน ถึง เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2549 จากกลุ่มตัวอย่าง 139 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐานและหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงอันดับแบบ สเปียร์แมน (Spearman's Rank correlation coefficient)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย (ร้อยละ 64.0) มากกว่า เพศหญิง (ร้อยละ 36.0) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-70 ปี (ร้อยละ 48.9) ทุกคนมีเชื้อชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 74.1) มีผู้ไม่ได้เข้าหรือไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ 5.8 กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 53.2) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 1-5,000 บาท (ร้อยละ 51.1) โดยมีรายได้ต่ำสุด 500 บาท สูงที่สุด 40,000 บาท

1.2 ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ปีก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ปีก 1-20 ปี (ร้อยละ 53.2) การเลี้ยงต่ำสุด 1 ปี สูงที่สุด 64 ปี โดยส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไก่ชน (ร้อยละ 87.8) มีวิธีการเลี้ยงแบบปล่อยหากินตามธรรมชาติ (ร้อยละ 85.7) และในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ในบ้านและสัตว์ปีกในหมู่บ้านเคยป่วยหรือตายอย่างผิดปกติ ร้อยละ 11.5 และ 15.8 ตามลำดับ

1.3 ข้อมูลการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนเคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก เช่น สถานการณ์การระบาดของโรค วิธีการป้องกันและควบคุมโรค โดยมีการรับรู้ข่าวสารจากอาสาสมัครสาธารณสุขมากที่สุด (ร้อยละ 97.1) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ร้อยละ 95.7)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกโดยรวมอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 74.1 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.8 คะแนน) โดยมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้หวัดนก การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดนก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้หวัดนกและการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคไข้หวัดนก อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 71.9, 83.5, 92.8 และ 61.2 ตามลำดับ)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.1 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43 คะแนน) โดยมีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการบริโภคสัตว์ปีก และด้านการป้องกันจากการสัมผัสสัตว์ปีกอยู่ใน

ระดับดี (ร้อยละ 80.6 และ 54.0) ส่วนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคด้านการเลี้ยงสัตว์ปีกและด้านการควบคุมโรคและการทำลายสัตว์ปีก อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.9 และ 51.8)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนก

จากการศึกษา พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยความเชื่อด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก ($r^2 = 0.24, p < 0.05$)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกโดยรวม พบว่า ส่วนของการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้วัดนก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r^2 = 0.31, p < 0.05$) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกทั้ง 4 ด้านกับความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวม พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกด้านการป้องกันจากการสัมผัสสัตว์ปีก และพฤติกรรมด้านการบริโภคสัตว์ปีก มีความสัมพันธ์กับความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r^2 = 0.27, p < 0.05$) และในระดับต่ำมาก ($r^2 = 0.23, p < 0.05$)

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาถึงความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนก รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนกของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกตำบลบ้านจำ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งได้นำผลการศึกษามาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้วัดนก
2. พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้วัดนก

ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกโดยรวม และองค์ประกอบที่ 4 ของความเชื่อด้านสุขภาพ คือ การรับรู้ความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้หวัดนก การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดนก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้หวัดนก และการรับรู้อุปสรรคในการป้องกันโรคไข้หวัดนก อยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภา รามัญวงษ์ (2547) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกของประชาชนทั่วไปของจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ประชาชนมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้หวัดนก การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดนกและการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้หวัดนก อยู่ในระดับสูง ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะ โรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่ได้รับความสนใจจากประชาชนทุกประเทศทั่วโลก เมื่อมีการระบาดของโรคจะมีการทำลายสัตว์ปีกเป็นจำนวนมากและมีอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นการเสียชีวิตในเวลาที่ยาวนานอีกทั้งภาครัฐได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงโรคไข้หวัดนกทั้งในด้านสถานการณ์โรค การติดต่อและการป้องกันควบคุมโรคผ่านทางสื่อตลอดจนบุคลากรต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการศึกษา (ตาราง 3) พบว่า เกษตรกรทุกคนเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก โดยแหล่งที่มาของข่าวสารมากที่สุดคือ จากอาสาสมัครสาธารณสุข ร้อยละ 97.1 เนื่องจากมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการให้คำแนะนำวิธีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในการป้องกันโรคไข้หวัดนก แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป และให้อาสาสมัครสาธารณสุข เป็นผู้เฝ้าระวังการป่วยหรือตายอย่างผิดปกติของสัตว์ปีกในละแวกบ้านที่รับผิดชอบ รองลงมา คือ จากโทรทัศน์ ร้อยละ 95.7 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ วิไล ตะนะกุล (2547) ที่พบว่า เมื่อมีการระบาดของโรคไข้หวัดนกประชาชนจะได้รับข้อมูลอย่างรวดเร็วจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของความเชื่อด้านสุขภาพพบว่า

การรับรู้ความเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคไข้หวัดนก (ตาราง 4) กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ที่ถูกต้อง ในข้อการรับประทานเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีกแบบสุกๆดิบๆเป็นการเสี่ยงต่อการติดเชื้อไข้หวัดนกสูงที่สุด ร้อยละ 89.2 อาจเนื่องมาจากมีการณรงค์ในการบริโภคเนื้อไก่โดยปรุงให้สุกผ่านทางสื่อต่างๆ จึงทำให้เกษตรกรมีการรับรู้ในส่วนนี้สูง รองลงมา คือ เด็กที่คลานบนพื้นดินได้กลับบ้านที่เลี้ยงไก่แบบปล่อยมีโอกาสติดเชื้อไข้หวัดนกได้ ซึ่งอาจเกิดจากการได้รับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆเกี่ยวกับการรายงานถึงผู้ติดเชื้อโรคไข้หวัดนก ตลอดจนการมีความคิดว่าเด็กเป็นผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอสามารถรับเชื้อแล้วเกิดอาการป่วยได้ง่าย ดังนั้นการระบาดของโรคไข้หวัดนกที่

ประเทศฮ่องกง มีผู้ติดเชื้อ จำนวน 18 ราย เป็นผู้ป่วยเด็กถึง 11 ราย (สรศักดิ์ โสหัสจินดารัตน์, 2547) ส่วนการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องสูงที่สุดเท่ากัน คือ โรคไขหวัดนกสามารถติดต่อจากสัตว์ปีกที่ป่วยมาสู่คนได้ และการใช้เยี่ยงหั้นเนื้อสัตว์ปีกรวมกับอาหารอื่นที่ปรุงสุกแล้ว มีผู้ตอบผิดและตอบไม่แน่ใจรวมกัน ร้อยละ 20.9 ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรีและตำบลบ้านจ่างไม่พบผู้ป่วยจากโรคไขหวัดนก จึงทำให้เกษตรกรบางส่วนเกิดความไม่แน่ใจว่าโรคไขหวัดนกสามารถติดต่อจากสัตว์ปีกที่ป่วยมาสู่คนได้จริงหรือไม่ เพราะบางรายมีการเลี้ยงสัตว์ปีกมาเป็นเวลานาน (ตาราง 2) การเลี้ยงเฉลี่ย 21 ปี 9 เดือน ได้สัมผัสกับสัตว์ปีกที่ป่วยและตายมาโดยตลอด แต่ยังไม่มีการป่วยเป็นโรคไขหวัดนก และการใช้เยี่ยงหั้นเนื้อสัตว์ปีกรวมกับอาหารอื่นที่ปรุงสุกแล้ว พบว่าส่วนใหญ่ (ตาราง 13) ร้อยละ 75.5 ไม่มีการแยกเยี่ยง ซึ่งยังไม่พบว่ามีผู้ติดเชื้อโรคไขหวัดนกเช่นกัน

การรับรู้ความรุนแรงของโรคไขหวัดนก (ตาราง 6) กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ที่ถูกต้องสูงที่สุด คือ เชื่อไขหวัดนกสามารถทำให้สัตว์ปีกป่วยและตายในจำนวนมาก ซึ่งอาจเกิดจากเกษตรกรเคยมีประสบการณ์การระบาดของโรคไขหวัดนกในปี พ.ศ. 2546 และปี พ.ศ. 2547 มีสัตว์ปีกป่วยและตายจำนวนมากตลอดจนมีการทำลายสัตว์ปีกทุกตัวในตำบลบ้านจ่างในปี พ.ศ. 2546 จึงทำให้เกษตรกรสามารถจดจำความรุนแรงของโรคไขหวัดนกในสัตว์ปีกได้ เชื่อไขหวัดนกชนิดที่ทำให้เกิดพยาธิสภาพรุนแรงมาก (HPAI) สามารถทำให้สัตว์ปีกมีอัตราการตายสูงถึง 100% (สถานวิชาการภูมิภาคสัตวแพทย์ศาสตร์สาธารณสุข, 2548) การรับรู้ที่ถูกต้องรองลงมาคือ โรคไขหวัดนกเป็นโรคที่ทำให้ผู้ป่วยมีโอกาสเสียชีวิตสูงมาก อาจเป็นเพราะเกษตรกรรับทราบข่าวสารการป่วยและตายของผู้ติดเชื้อไขหวัดนกที่มีรายงานผ่านสื่อ เช่น โทรทัศน์ อย่างต่อเนื่องจึงเกิดความเข้าใจถึงความรุนแรงของโรคดังกล่าว ส่วนการรับรู้ความรุนแรงที่ยังไม่ถูกต้องสูงที่สุด คือ ผู้ป่วยด้วยโรคไขหวัดนกจะมีอาการทรุดลงอย่างรวดเร็วและเสียชีวิตได้ภายในเวลา 15 วัน ตอบผิดและตอบไม่แน่ใจรวมกัน ร้อยละ 23.8 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรายงานผู้ป่วยโรคไขหวัดนกส่วนใหญ่จะเน้นผลการตรวจยืนยันโรค และผลการรักษาโรค ซึ่งในส่วนของระยะเวลาการป่วยยังไม่ถูกนำเสนอมากนักจึงทำให้เกษตรกรบางรายขาดการรับรู้และเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องของระยะเวลาการป่วย

การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไขหวัดนก (ตาราง 8) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไขหวัดนกที่ถูกต้อง สูงที่สุด คือ การทำความสะอาดบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ปีกด้วยน้ำยาฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอจะช่วยป้องกันการติดเชื้อแก่สัตว์ที่เลี้ยงได้ ร้อยละ 100 รองลงมา คือ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคไขหวัดนกที่ถูกต้องจะช่วยลดความสูญเสียของชีวิตและค่าใช้จ่ายในการรักษาจากโรคไขหวัดนกได้ ร้อยละ 99.3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากมีการปฏิบัติแล้วจะสามารถเกิดประโยชน์ขึ้นทันทีจึงมีการรับรู้ในส่วนนี้สูง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการการให้ความรู้ในด้านการป้องกันควบคุมโรคในเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ เป็ด และสัตว์ปีกอื่นๆ ของกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข ที่แนะนำให้มีการทำลายเชื้อโรคในพื้นที่เกิดโรคระบาดโดยการฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในบริเวณ กรง เล้า พื้นที่คอกและบริเวณรอบๆทุกวัน การหลีกเลี่ยงการสัมผัสสัตว์ปีก การใช้อุปกรณ์ป้องกัน การดูแลร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ ส่วนการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องสูงที่สุด คือ การแจ้งเจ้าหน้าที่หากพบว่ามีกรณีเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกเข้ามาในหมู่บ้าน มีผู้ตอบผิดและไม่แน่ใจรวมกัน ร้อยละ 21.6 อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีความคิดว่าเป็นผู้ประกอบอาชีพเดียวกันและต้องการรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว จึงไม่ต้องการสร้างความเดือดร้อนให้จากการแจ้งเจ้าหน้าที่ ร้องลงมา คือ การจับต้องสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้เองหากมีการป่วยหรือตายด้วยมือเปล่า มีผู้ตอบผิดและไม่แน่ใจรวมกัน ร้อยละ 15.9 ทั้งนี้เพราะเกษตรกรเชื่อว่าสัตว์ปีกที่ตนเองเลี้ยงไว้มีความปลอดภัย ประกอบกับประสบการณ์ที่เคยใช้มือเปล่าจับซากสัตว์ไปทำลายแล้วไม่เกิดอาการป่วยจึงทำให้มีความเชื่อเช่นนี้อยู่ ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อใช้หวัดนกเป็นอย่างมาก จากการศึกษาของ ดารินทร์ อารีรัชชชัยและคณะ (2548) เรื่องปัจจัยเสี่ยงโรคไข้หวัดนกในคนของประเทศไทย พ.ศ. 2547 พบว่า ปัจจัยเสี่ยงต่อการป่วยด้วยโรคไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 มากที่สุด คือ การสัมผัสสัตว์ปีกที่ตายผิดปกติโดยตรง

การรับรู้อุปสรรคในการป้องกันโรคไข้หวัดนก พบว่า กลุ่มตัวอย่างทราบว่าค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อป้องกันโรคและการจัดหาวัสดุสะอาดเพื่อนำมาเลี้ยงสัตว์ปีก เป็นอุปสรรคในการป้องกันโรคแต่เกษตรกรคิดว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น (ตาราง 10) ร้อยละ 97.8 และ 97.1 อาจเกิดจากการประเมินถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อเทียบกับอุปสรรคในการปฏิบัติแล้วพบว่าได้รับประโยชน์มากกว่าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rosenstock (1974) เรื่องการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคส่วนอุปสรรคที่สำคัญในการป้องกันโรคไข้หวัดนกในตำบลบ้านจำ คือ ในหมู่บ้านมีการเลี้ยงสัตว์ปีกโดยปล่อยให้หากินตามธรรมชาติไม่มีการกักขัง มีผู้ตอบเห็นด้วย ร้อยละ 89.9 ทั้งนี้ เนื่องจากสัตว์ปีกที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ (ตาราง 2) คือ ไก่ชน ร้อยละ 87.8 ซึ่งเป็นสัตว์ปีกที่มีนิสัยชอบเดินหากินตามธรรมชาติ และเกษตรกรมีการเลี้ยงไก่ชนด้วยวิธีปล่อยให้หากินตามธรรมชาติถึง (ตาราง 2) ร้อยละ 92.6 ซึ่งเป็นอุปสรรคในการป้องกันโรคเพราะหากมีการระบาดของโรคไข้หวัดนกขึ้นจะทำให้มีการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นยังพบว่าในหมู่บ้านมีการนำเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีกมาจำหน่าย (ตาราง 10) ร้อยละ 20.9 และในหมู่บ้านมีการนำซากสัตว์ปีกที่ตายมาทิ้งในที่สาธารณะ เช่น ในลำคลอง ร้อยละ 15.1 ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุขที่แนะนำให้ผู้ประกอบอาหารซื้อเนื้อและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกจากแหล่งที่รับรองมาตรฐาน หรือร้านประจำเท่านั้น ส่วนกรณีพบสัตว์ปีกตายให้ทำลายโดยการเผาหรือฝังโดยขุดหลุมให้ลึกพอประมาณแล้วราดทับด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ เช่น คลอรีนหรือปูนขาวแล้วกลบให้แน่น

พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก

พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวม (ตาราง 22) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.1 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ ผ่องพรรณ เสาร์เขียว (2548) ที่ศึกษาเรื่องความรู้และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกของคณงานในฟาร์มเลี้ยงไก่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเภทของสัตว์ปีก วิธีการเลี้ยงและการตรวจสอบของหน้าที่ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การเลี้ยงไก่ในระบบฟาร์มส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่พันธุ์ไก่ไข่ ไก่เนื้อและเลี้ยงในระบบปิด มีการตรวจสอบเพื่อรับรองมาตรฐานและให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เป็นประจำทุก 6 เดือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ปีกที่บ้านของเกษตรกร (ตาราง 2) ส่วนใหญ่ คือ การเลี้ยง ไก่ พันธุ์ไก่ชน ร้อยละ 87.8 ซึ่งเลี้ยงโดยวิธีปล่อยหากินตามธรรมชาติ ร้อยละ 92.6 และไม่ต้องผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานจากเจ้าหน้าที่เหมือนการเลี้ยงไก่ระบบฟาร์ม จึงทำให้คณงานเลี้ยงไก่ระบบฟาร์มมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ดีกว่า

พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการบริโภคสัตว์ปีก (ตาราง 14) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สูงที่สุด คือ การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกจากเนื้อและไข่ของสัตว์ปีกทุกครั้งโดยมีการปฏิบัติร้อยละ 98.6 รองลงมา คือ การเลือกซื้อเนื้อและไข่จากร้านที่ได้มาตรฐานร้อยละ 91.4 การที่เกษตรกรมีพฤติกรรมดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลในการณรงค์ให้ประชาชนรับประทานไก่และไข่ โดยต้องนำมาปรุงให้สุกก่อนรับประทานทุกครั้งซึ่งในช่วงที่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างมาก โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ และจะเห็นได้ว่าเกษตรกรได้ติดตามความรู้จากโทรทัศน์ ร้อยละ 95.7 (ตาราง 3) จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการบริโภคสัตว์ปีก อยู่ในระดับดี ร้อยละ 80.6 (ตาราง 14)

ส่วนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก ด้านการบริโภคที่เกษตรกรปฏิบัติถูกต้อง น้อยที่สุด (ตาราง 13) คือ การใช้เขียงหั่นเนื้อสัตว์ปีกรวมกับอาหารอื่น เช่น ผัก ผลไม้และอาหารที่ปรุงสุกแล้ว มีการปฏิบัติทุกครั้งสูงถึง ร้อยละ 75.5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเคยชินที่ปฏิบัติพฤติกรรมเช่นนี้มานาน ความสะดวกในการใช้ซึ่งไม่ต้องเปลี่ยนเขียงบ่อยๆ ตลอดจนการณรงค์การป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ผ่านมาของทางราชการ ยังไม่ได้เน้นการให้ความรู้แก่เกษตรกรในส่วนนี้ จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมในการใช้เขียงหั่นอาหารที่ไม่ถูกต้อง

พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการเลี้ยงสัตว์ปีก (ตาราง 16) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการป้องกันหรือกำจัดไม่ให้สัตว์ที่อาจเป็นตัวนำเชื้อโรค เช่น นก หนู เข้ามาในบริเวณ

ที่เลี้ยง สูงที่สุด ร้อยละ 74.1 โดยเกษตรกรจะนำตาข่ายหรือมุ้งมาล้อม กรง เล้าและสุมอย่างมิดชิด เพื่อป้องกันสัตว์อื่น เช่น นก หนู ยุง เข้าไปรบกวนสัตว์ปีกที่เลี้ยงเมื่อสัตว์นอนในเวลากลางคืน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการการให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ เป็ด และสัตว์ปีกอื่นๆของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุขที่แนะนำให้มีการป้องกันไม่ให้สัตว์อื่นรวมทั้งนก เข้ามาในโรงเรือนที่เลี้ยงสัตว์ปีก

ส่วนการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่เกษตรกรปฏิบัติไม่ถูกต้อง สูงที่สุด (ตาราง 16) คือ การเลี้ยงสัตว์ปีกโดยปล่อยให้หากินตามธรรมชาติ ร้อยละ 82.0 ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะของสัตว์ปีกที่เลี้ยงมีลักษณะนิสัยชอบเดินหากินตามธรรมชาติ เช่น ไก่ชน เป็ด ไก่พื้นบ้าน ซึ่งเป็นสัตว์ปีกที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ (ตาราง 2) ร้อยละ 87.8, 18.0 และ 10.1 ตามลำดับ จึงทำให้พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก ในด้านการเลี้ยงสัตว์ปีกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการป้องกันจากการสัมผัสสัตว์ปีก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.9 (ตาราง 19) โดยมีการปฏิบัติถูกต้องสูงสุดที่สุด คือ การซัก ล้าง เสื้อผ้าและอุปกรณ์ด้วยผงซักฟอกแล้วผึ่งแดดให้แห้ง ก่อนนำมาใช้ทุกครั้ง ร้อยละ 97.8 (ตาราง 18) ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารให้ความรู้ประกอบการ สัมมนาเรื่องโรคไข้หวัดนก: ภัยคุกคามและทางออกของประเทศไทย ของสถานวิชาการภูมิภาค สัตวแพทย์สาธารณสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่แนะนำให้เกษตรกรต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าทุกครั้งหลัง ปฏิบัติงานเสร็จ เสื้อผ้าชุดเดิมควรนำไปแยกซักและผึ่งแดดให้แห้งสนิทก่อนนำมาใช้อีกครั้ง รองลงมา คือ การระวังไม่ให้เด็ก จับ อุ้ม สัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้และฝึกลูกให้เด็กล้างมือด้วยน้ำสบู่ทุกครั้ง หลังสัมผัสสัตว์ปีก ร้อยละ 92.1 ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าเด็กเป็นผู้มีร่างกายอ่อนแอ อาจ ติดเชื้อโรคได้ง่ายจึงให้ความสำคัญที่จะป้องกันไม่ให้เด็กสัมผัสกับสัตว์ปีก

ส่วนพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก จากการสัมผัสสัตว์ปีกที่ถูกต้อง น้อยที่สุด (ตาราง 18) คือ หลังจากเข้าไปในบริเวณที่มีสัตว์ปีกป่วยหรือตายจะรีบอาบน้ำชำระร่างกายด้วยน้ำ สบู่ทันที โดยไม่เคยปฏิบัติ ร้อยละ 61.2 ทั้งนี้อาจเกิดจากความเคยชินของเกษตรกรที่จะอาบน้ำ หลังจากปฏิบัติภารกิจประจำวันต่างๆเสร็จสิ้นแล้วเพียงครั้งเดียว และการยังไม่ตระหนักเห็นความ สำคัญของการปฏิบัติพฤติกรรมดังกล่าว รองลงมา คือ การหลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสคลุกคลีกับ สัตว์ปีก โดยไม่เคยปฏิบัติ ร้อยละ 27.3 และการใช้มือเปล่าจับสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตาย ปฏิบัติทุกครั้ง ร้อยละ 27.3 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่เลี้ยงไก่ชนเพื่อกีฬาชนไก่ ผู้เลี้ยงต้องจับ อุ้ม ให้น้ำไก่ อยู่ เป็นประจำทุกวันและเกษตรกรมั่นใจในสัตว์เลี้ยงของตนเองว่าปลอดภัย เพราะมีการดูแลสัตว์ปีกที่ ตนเลี้ยงเป็นอย่างดีจึงทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคที่ยังไม่ถูกต้องดังกล่าว

พฤติกรรมกำรป้องกันโรคไข้หวัดนก ด้านการควบคุมโรคและทำลายสัตว์ปีกโดยรวม
 ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.8 (ตาราง 21) พฤติกรรมที่ปฏิบัติ
 ถูกต้องมากที่สุด (ตาราง 20) คือ เมื่อมีการทำลายสัตว์ปีกท่านจะนำสัตว์ปีกที่เลี้ยงไปซ่อน โดยไม่
 เคยปฏิบัติ ร้อยละ 86.3 ทั้งนี้อาจเกิดจากความกลัวว่าตนเองและครอบครัวจะมีโอกาสเสี่ยงที่จะติด
 เชื้อไข้หวัดนกซึ่งเป็นโรคที่มีความรุนแรงต่อชีวิต จึงยินดีให้ความร่วมมือในการทำลายสัตว์ปีกแก่
 เจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Becker (1974) และ Rosenstock (1974) ที่กล่าวว่า
 พฤติกรรมกำรป้องกันโรคเป็นการกระทำเพื่อลดโอกาสในการเกิดโรคหรือเจ็บป่วย ซึ่งบุคคลจะ
 ปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงจากการเป็นโรค โดยรับรู้ว่ตนเองเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ว่าการปฏิบัติ
 พฤติกรรมในการป้องกันโรค มีประโยชน์และเป็นการป้องกันหรือลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค
 รองลงมา คือ การทำลายซากปีกที่ตายโดยการเผาหรือฝังใต้ระดับดินลึกแล้วรดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ
 ปฏิบัติทุกครั้ง ร้อยละ 75.5 อาจเนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์พบการระบาดของโรค ในปี พ.ศ.
 2546-2547 ซึ่ง มีการนำซากสัตว์ปีกมาทิ้งตามที่สาธารณะ เช่น ในลำคลอง ทำให้มีการแพร่ระบาดของ
 โรคในวงกว้างอย่างรวดเร็ว จึงให้ความสำคัญกับการทำลายซากสัตว์ปีกให้ถูกวิธี เพื่อเป็นการ
 ป้องกันการระบาดของโรค

พฤติกรรมกำรป้องกันโรคที่ยังไม่ถูกต้องสูงที่สุด (ตาราง 20) คือ เมื่อมีสัตว์ปีกป่วย
 หรือตายจะรีบแจ้งเจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชนให้ทราบทันที โดยไม่เคยปฏิบัติ ร้อยละ 64.0 อาจเนื่อง
 มาจากเกษตรกรคิดว่าเป็นการป่วยหรือตายของสัตว์ตามปกติและสามารถทำลายได้ด้วยตนเอง และ
 หากมีการแจ้งเจ้าหน้าที่ อาจมีการทำลายสัตว์ปีกครั้งใหญ่เกิดขึ้นอีก รองลงมา คือ การนำสัตว์ปีก
 ไปซ่อนเวลามีการทำลายสัตว์ปีกเมื่อเกิดการระบาดของโรค ปฏิบัติทุกครั้ง ร้อยละ 11.5 ที่เป็นเช่น
 นี้ อาจเพราะเกษตรกรมั่นใจว่าสัตว์ปีกของตนไม่ติดเชื้อ และจากความสงสารสัตว์ จึงมีการนำไป
 ซ่อน จากการสัมภาษณ์พบว่า สัตว์ปีกที่เกษตรกรเคยนำไปซ่อนยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นไปได้ว่าในอนาคต
 จะมีการนำสัตว์ปีกไปซ่อนอีก หากมีการทำลายสัตว์เมื่อเกิดการระบาดของโรค
 ไข้หวัดนก

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนก

จากผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับต่ำมาก ($r^2 = 0.24$, $p < 0.05$) โดยเมื่อพิจารณา 4 องค์ประกอบของความเชื่อด้านสุขภาพ พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคไข้หวัดนก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r^2 = 0.31$, $p < 0.05$) (ตาราง 24) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภา รามัญวงษ์ (2547) ที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้หวัดนกเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกของประชาชนทั่วไป จังหวัดสิงห์บุรี และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกทั้ง 4 ด้านกับความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวม (ตาราง 25) พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการป้องกันจากการสัมผัสสัตว์ปีกและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการบริโภคสัตว์ปีก มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r^2 = 0.27$, $p < 0.05$) และในระดับต่ำมาก ($r^2 = 0.23$, $p < 0.05$)

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 74.1 (ตาราง 12) แต่ระดับคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.1 (ตาราง 22) ซึ่งเมื่อพิจารณาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกในแต่ละด้านพบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคด้านการบริโภคสัตว์ปีกส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 80.6 (ตาราง 15) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่รับรู้ว่าการรับประทานเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีกแบบสุกๆดิบๆ เป็นการเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคไข้หวัดนก ร้อยละ 89.2 (ตาราง 4) และประโยชน์จากการรับประทานอาหารที่ทำจากสัตว์ปีก โดยปรุงให้สุกทุกครั้งจะสามารถป้องกันการติดเชื้อได้ ร้อยละ 96.4 (ตาราง 8) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rosenstock (1974) ที่ว่า เมื่อบุคคลมีความเชื่อต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคและเชื่อว่าโรคนั้นมีความรุนแรง บุคคลก็จะแสวงหาการป้องกันโรคโดยเชื่อว่าวิธีนั้นๆ เป็นทางออกที่ดี มีประโยชน์ที่จะป้องกันไม่ให้ป่วยเป็นโรค โดยบุคคลจะกระทำการประเมินเลือกการปฏิบัติในสิ่งที่บุคคลได้รับประโยชน์มากกว่า การเกิดผลเสีย และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการเลี้ยงสัตว์ปีก พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.9 (ตาราง 17) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเคยชินจากประสบการณ์การเลี้ยงเดิม และประเภทของสัตว์เลี้ยง ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกแบบปล่อยหากินตามธรรมชาติ ร้อยละ 89.9 (ตาราง 10) ส่วนพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการป้องกันจากการสัมผัสสัตว์ปีก พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่

ในระดับดี ร้อยละ 54.0 (ตาราง 18) อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรค ไข้หวัดนกในระดับดี ร้อยละ 83.5 (ตาราง 7) และได้รับรู้ว่าการสัมผัสน้ำลาย น้ำตาหรืออุจจาระ ของสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายจะทำให้มีโอกาสติดเชื้อไข้หวัดนกได้ ร้อยละ 86.3 (ตาราง 4) และรับรู้ว่าการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ถูกต้อง จะช่วยลดความสูญเสียชีวิตและค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคไข้หวัดนกได้ ร้อยละ 99.3 (ตาราง 8) จึงทำให้มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านนี้อยู่ในระดับดี สำหรับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกด้านการควบคุมและการทำลาย สัตว์ปีกส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.8 (ตาราง 21) อาจเกิดจากเกษตรกรบางส่วนไม่ เชื่อว่าการยินยอมให้เจ้าหน้าที่ทำลายสัตว์ปีกเมื่อมีการระบาดของโรค จะเป็นการช่วยควบคุมการระบาดของโรคได้จริง ซึ่งมีผู้ ตอบผิดและไม่แน่ใจรวมกัน ร้อยละ 7.2 (ตาราง 8) รวมทั้งความ สงสารสัตว์ปีกที่เลี้ยงหากต้องมีการทำลายสัตว์ปีกเกิดขึ้นอีก จึงทำให้เมื่อมีสัตว์ปีกป่วย หรือตาย เกษตรกรจะแจ้งเจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชนให้ทราบทันทีเพียงร้อยละ 30.9 (ตาราง 20) และมีการนำ สัตว์ปีกไปซ่อนเมื่อมีการทำลายสัตว์ปีกเวลาที่มีการระบาดของโรคทุกครั้ง ร้อยละ 11.5 ซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในเรื่องการ ทำลายสัตว์ที่เป็นโรค คือ ในพื้นที่ที่พบการระบาดของโรคจะมีการทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดในรัศมี 5 กิโลเมตร

เนื่องจากการยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกในเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกไว้ในบ้าน ผู้ศึกษาจึงทบทวน งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมป้องกันอันตรายจาก ฝุ่นผ้าของพนักงานโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าขนาดกลางในจังหวัดเชียงใหม่ ของ กฤติรา เครื่องนันทา (2548)ซึ่งพบว่าความเชื่อด้านสุขภาพด้านการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันอันตรายจาก ฝุ่นผ้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากฝุ่นผ้าในระดับต่ำมาก ($r^2 = 0.16$, $p < 0.05$) และการรับรู้อุปสรรคของพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากฝุ่นผ้ามีความสัมพันธ์เชิงลบ กับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากฝุ่นผ้าในระดับต่ำมาก ($r^2 = -0.19$, $p < 0.05$)

โดยสรุปจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนก ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก และจากการที่ความเชื่อ ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี แต่พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกอยู่ใน ระดับปานกลางนั้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ดี แต่อาจยังขาดความตระหนักถึง ความสำคัญในการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ถูกต้อง การขาดแคลนอุปกรณ์ที่ ใช้ในการป้องกันโรคไข้หวัดนก การขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้นการ สร้างความตระหนัก ให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรค

ใช้หัตถ์คนที่ถูกต้อง การจัดหาอุปกรณ์ป้องกันโรคเพื่อแจกหรือจำหน่ายในราคาถูกแก่เกษตรกร การให้คำตอบแทนในการแจ้งการระบาดของโรคใช้หัตถ์คน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์มีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นแหล่งข่าวสารที่เข้าถึงเกษตรกรมากที่สุดจึงควรมีการอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง ถึงสถานการณ์ของโรค วิธีการปฏิบัติ ตัวที่ถูกต้องในการป้องกันโรคใช้หัตถ์คนในทุกๆด้าน ตลอดจนด้านการเฝ้าระวังการระบาดของโรคในพื้นที่ที่ละแวกรับผิดชอบ โดยจัดให้มีระบบการรายงานสถานการณ์การป่วยหรือตายของสัตว์ปีกแก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็ว
2. ควรมีการจัดอบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีก โดยเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุมโรค เช่น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และควรรหาแนวทาง วิธีการให้ความรู้เพื่อเพิ่มความตระหนักแก่เกษตรกรในการมีพฤติกรรมป้องกันการโรคที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรับรู้ด้านประโยชน์ของการป้องกันโรคใช้หัตถ์คนเพิ่มขึ้น เพราะเป็นองค์ประกอบของความเชื่อด้านสุขภาพ ที่นำไปสู่การปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการโรคใช้หัตถ์คนที่ถูกต้องในเกษตรกรได้สูงที่สุด
3. หากมีความจำเป็นต้องทำลายสัตว์ปีก เมื่อมีการระบาดของโรคใช้หัตถ์คนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรมีการอธิบายให้เกษตรกรเข้าใจถึง โอกาสเสี่ยงที่เกษตรกรจะได้รับเชื้อโรค ความรุนแรงของโรค ประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำลายสัตว์ปีกโดยไม่นำไปหลบซ่อน
4. ควรมีการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันโรค เช่น หน้ากาก ถุงมือ ปูนขาว น້ายาฆ่าเชื้อไว้เพื่อแจกหรือจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคาถูก เพื่อให้เกษตรกรมีพฤติกรรมป้องกันการตนเองจากโรคใช้หัตถ์คนที่ถูกต้อง
5. ควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนในการแจ้งการระบาดของโรคใช้หัตถ์คนในพื้นที่ แก่เกษตรกรและอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังและควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงไก่ชนเพื่อศึกษาชนไก่ของเกษตรกร เพื่อนำผลการศึกษามาวางแผนในการสร้างพฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ถูกต้องแก่เกษตรกร
2. ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนกในการประกอบอาหารจากสัตว์ปีกของกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่กลุ่มแม่บ้านผู้ประกอบอาหารในการลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคไข้หวัดนกต่อไป
3. ควรมีการศึกษาถึงสื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนกที่ถูกต้องของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อนำมาวางแผนในการให้ความรู้และเพิ่มความตระหนักแก่เกษตรกรในอนาคต
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนก ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกระหว่าง พื้นที่ที่พบผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดนกกับพื้นที่ไม่พบผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดนก ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร